

GEZINSVERZORGING IN GEZINNEN MET TUBERCULOSE-PATIËNTEN

De intensivering van de tuberculosebestrijding en vooral ook het systematisch bevolkingsonderzoek zijn oorzaak, dat het aantal t.b.c.-patiënten, dat behandeling behoeft, veel groter is dan het aantal sanatoriumbedden dat daarvoor beschikbaar is, ook al is dat na de oorlog meer dan verdubbeld.

Deze ontwikkeling heeft tot gevolg, dat een belangrijk aantal t.b.c.-patiënten thuis moet kuren, hetzij voor of na of zelfs in plaats van de sanatorium-kuur.

Er moet dus een methode gevonden worden waarop dit, met zo goed mogelijke waarborgen voor succes, kan geschieden. Daartoe staan verschillende hulpmiddelen ter beschikking:

Vooreerst de systematische contrôle van de t.b.c.-arts op het consultatiebureau en het intensieve toezicht van de t.b.c.-huisbezoekster of de wijkverpleegster, die, in samenwerking met de huisarts, alle medische en preventieve maatregelen vaststellen en doorvoeren.

Daarnaast zorgt de Provinciale T.b.c.-vereniging voor een wekelijkse toeslag aan de verplicht-verzekerden om de voeding mogelijk te maken welke de t.b.c.-arts nodig oordeelt, waarvoor jaarlijks twee miljoen gulden beschikbaar is gesteld door het praeventiefonds. Hiermee zijn uiteraard niet in elk der gevallen de voorwaarden geschapen voor zo gunstig mogelijke genezingskansen. Veel hangt af van de woningtoestand, van de gezinsomstandigheden, van de sociale en economische toestand in het gezin, van de sfeer, de opgewektheid, het medeleven en al die grotere en kleinere factoren, die van zo grote invloed zijn voor het herstel.

Een bijzondere moeilijkheid ontstaat echter wanneer het ziektegeval betreft

de moeder van het gezin of degene die belast is met de zorg voor het gezin. Dan gaat het er niet alleen om de patiënt een goede behandeling te waarborgen met rust, goede voeding en goede ligging, maar dan dient er tevens voor gewaakt, dat het gezin in stand wordt gehouden, dat er gekookt, verstd, gepoetst wordt en dat alles gedaan wordt wat in een goede huishouding dagelijks nodig is.

Het dienstbodevraagstuk en de financiële toestand der gezinnen die bovendien reeds extra-kosten te dragen hebben welke elke ziekte nu eenmaal meebrengt, zijn oorzaak, dat deze zorg voor het gezin in de meeste gevallen niet zo gemakkelijk is op te vangen.

Men is er immers niet met een hulp die af en toe een handje bijsteekt, vooral omdat zo'n kuur gewoonlijk van vrij lange duur is. Nog te moeilijker is die te krijgen, omdat de meeste hulpkrachten of werksters er niet happig op zijn in een gezin te gaan werken, waarvan men weet, dat er tuberculose is. Dit is natuurlijk niet ten onrechte. Elk geval van tuberculose kan inderdaad gevaar meebrengen voor de omgeving, ook al probeert de georganiseerde t.b.c.-bestrijding die gevaren zoveel mogelijk af te wenden en te voorkomen.

Hier is dus bijzondere nood, waarin voorzien moet worden, wil de thuis kurende patiënte niet in dubbele mate slachtoffer worden van het gebrek aan sanatorium-ruimte. Ziet zulk een moeder haar huishouden onder komen of ten gronde gaan, dan is er immers geen sprake van de psychische rust, die eerste voorwaarde is voor het welslagen van een behandeling, ook al zou zelfs de lichamelijke rust — hoe moeilijk dan

ook — worden doorgezetz, ofschoon die zelf uiteraard al gauw in het gedrang gaat komen.

Nu de organisatie der gezinsverzorging zich geleidelijk over het gehele land uitbreidt en over een vrij groot leger van opgeleide verzorgsters gaat beschikken, heeft deze zich de vraag gesteld of het verantwoord is haar aanvankelijk standpunt te handhaven, dat de gezinsverzorgsters in deze gezinnen niet te werk gesteld worden.

De overweging lag immers voor de hand, dat aan deze jonge meisjes, met haar toch reeds zware en opofferende taak, niet het extra-risico mocht worden opgelegd dat aan een langdurig verblijf in een t.b.c.-gezin verbonden is.

Een wijziging van deze inzichten kwam voort uit het ervaren van de toenemende bijzondere behoefte in dit vrij uitgebreide aantal gezinnen, dat bij zijn reeds grote zorgen telkens moet worden teleurgesteld als een beroep wordt gedaan op hulp, die juist hier vaak zo bijzonder nodig zou zijn. Daardoor werd het besef steeds meer levendig, dat hier een belangrijke sociale taak lag, waaraan de gezinsverzorging als maatschappelijke instelling zich niet dan om zeer ernstige redenen zou mogen onttrekken. Doordat van verschillende zijden en met steeds meer klem op een oplossing van dit probleem werd aangedrongen, werd de vraag steeds meer acuut, of de aanvankelijk redelijk geachte motieven voor een afwijzende houding inderdaad sterk genoeg waren; en of — door gebruik te maken van de middelen, waarover de tuberculose-bestrijding kan beschikken — niet zodanige maatregelen zouden zijn te organiseren, dat de reëel bestaande gevaren zouden kunnen worden ondervangen, althans zo gering mogelijk gemaakt zouden kunnen worden.

De bestudering van die maatregelen en het overleg met deskundigen omtrent de te stellen eisen bracht de overtuiging van de noodzaak, een gedragslijn vast te stellen die, volgens de moderne inzichten der tuberculosebestrijding, gebaseerd diende te zijn:

1. op persoonlijke maatregelen t.a.v. de gezinsverzorgster zelf, welke ten doel hebben haar in bijzondere mate te beveiligen tegen de dreigende gevaren door onderzoek naar en behandeling van de vatbaarheid tegenover infectie en de weerstand daartegen. Deze maatregelen zouden systematisch moeten worden toegepast, voor elk persoonlijk, doch in het verband der organisatie;

2. op algemeen hygiënische maatregelen door middel van voorlichting der gezinsverzorgsters omtrent zindelijkheid en handen wassen, stofvermijding en ventilatie, besmettingsgevaar en al die begrippen, welke bij de opleiding vruchtbaar kunnen worden aangekweekt;

3. op bijzondere maatregelen, ingesteld op het geval in kwestie en afhankelijk van de bijzondere omstandigheden, waarin dit geval sociaal, medisch enz. verkeert.

Het is zonder meer duidelijk, dat al deze maatregelen niet systematisch getroffen kunnen worden door de organisaties der gezinsverzorging zelf. Daarvoor is onmisbaar overleg en samenwerking met de organisatie der tuberculosebestrijding noodzakelijk, welke immers beschikt over de deskundigen, die volledig georiënteerd zijn omtrent elke patiënt en waar de hulpkrachten aanwezig zijn om voor elk geval apart die maatregelen vast te stellen en door te voeren, welke uit curatief en preventief oogpunt nodig zijn.

Bij het overleg dat plaats had tussen de Centrale Raad voor Gezinsverzorging en de Nederlandse Centrale Vereniging tot Bestrijding der Tuberculose omtrent het hier gestelde probleem, werd in principe een modus gevonden, welke na sanctionnering door de beide organisaties de waarborgen bieden kan voor een goede gang van zaken bij de systematische doorvoering van alle persoonlijke, algemene en bijzondere maatregelen, die in dat overleg werden vastgesteld.

Ad 1. Bij de opleiding van de verzorgsters zal meer dan gewoon aandacht geschonken worden aan de algemene

hygiëne — die overigens in elk gezin haar toepassing kan vinden — en in het bijzonder voor de maatregelen die in alle t.b.c.-gezinnen door de wijkverpleegsters worden getroffen in verband met ventilatie, schoonhouden, zon, lucht, enz. in verband met hoesten, sputum, contact van de patiënt met gezinsleden, gedrag van de patiënt enz. Begrip zal moeten worden bijgebracht voor de besmettingsgevaaren en voor de bestrijding daarvan met alle moderne middelen en methoden. Op deze wijze zal „angst voor de t.b.c.”, veelal berustend op gebrek aan inzicht, plaats kunnen maken voor werkelijkheidsbesef en begrip voor de normale risico's van dit beroep, die evenzeer bestaan bij het beroep van de arts, van de verpleegster en van sanatorium-personeel. Deze inzichten moeten leiden tot de overtuiging, dat er geen aanleiding is om deze redenen het beroep te verlaten of de t.b.c.-gezinnen te vermijden, of zelfs tot de opvatting, alleen tegen een verhoogd loon daar hulp te verlenen. Doch dat integendeel de liefde voor de taak en voor de evenmens meebrengt daar, waar de nood groot is, zich niet door allerlei angstmotieven van zijn plicht te laten weerhouden, hoewel ook anderzijds niets mag worden nagelaten, wat het risico kan verminderen.

Ad. 2. Bij de toelating tot de opleiding zal, behalve de gewone keuring, een volledig t.b.c.-onderzoek op het consultatiebureau geëist moeten worden, waarbij het maken van een borstfoto en de tuberculine-reactie noodzakelijk zijn. Op grond daarvan zal de t.b.c.-arts beslissen of en wanneer toepassing der B.C.G.-vaccinatie zal moeten worden geadviseerd. Dit onderzoek dient jaarlijks — en in dubieuze gevallen nog frequenter — te worden herhaald, onder verstrekking van een verklaring, dat de betrokkene niet lijdende is aan een besmettelijke vorm van t.b.c. der ademhalingsorganen. Deze maatregel is niet alleen voor de gezinsverzorgsters van de grootste waarde, maar zij betekent evenzeer een beveiliging voor alle gezinnen waar zij komt en een waarborg voor de

organisaties, dat haar corps verzorgsters geen besmettingsgevaar meebrengt. Het is daarom te verwachten, dat deze allen con amore zullen meewerken aan een regelmatige doorvoering van deze maatregelen, temeer wanneer de t.b.c.-organisatie aan haar voornemen, om dit — vanwege het wederkerig belang — gratis te doen, gevolg zal kunnen geven.

Ad 3. De gezinnen, waar tuberculose-patiënten worden verpleegd, staan automatisch onder contrôle der georganiseerde tuberculose-bestrijding. Dit brengt mee, dat er systematisch huisbezoek plaats heeft, hetwelk in de grote steden veelal door een specifieke huisbezoekster wordt verricht, doch overal elders door de wijkverpleegster ter plaatse. Deze ontvangen hun directieven van de leider van het consultatiebureau, respectievelijk van de districtszuster en de huisarts.

Indien bij de door dezen te regelen zorg voor een bepaald geval ook gezinsverzorging nodig wordt geoordeeld, zal de aanvraag daartoe op de gewone wijze bij de maatschappelijk werkster der gezinsverzorging worden ingediend. Deze wijst de verzorgster aan voor dit gezin, doch zal in zulk een geval onmiddellijk contact opnemen met de wijkverpleegster — die meestal toch reeds om allerlei andere redenen samenwerkt met de gezinsverzorging — om de bijzondere maatregelen te vernemen die in casu zijn vastgesteld en op grond daarvan de concrete aanwijzingen geven, welke de verzorgster heeft op te volgen.

De wijkverpleegster zal bij haar geregeld huisbezoek voldoende gelegenheid hebben de naleving er van te leiden en te controleren.

Er moet uiteraard een methode worden vastgesteld, waardoor dit systeem automatisch in het werk wordt gesteld, doch dit is een kwestie van procedure, die gemakkelijk kan worden geregeld.

De hier uiteengezette beschouwingen waren voor de Centrale Raad voor Gezinsverzorging het uitgangspunt om te komen tot een verantwoorde wijze van hulpverlening aan „t.b.c.-patiënten”. De

DE SECTIE GEZINSVERZORGING VOOR HET VOETLICHT

Zoals de aandachtige lezer van „Humanitas” zich wellicht nog zal herinneren is in het Januarinumnummer van ons orgaan medegedeeld, dat de secties t.z.t. ieder over een gedeelte van de ruimte van ons blad zouden kunnen gaan beschikken.

De eerst ingestelde secties, Kinderbescherming en Reclassering, hebben hier reeds een dankbaar gebruik van gemaakt.

Thans komt ook de sectie Gezinsverzorging zijn aandeel opeisen! Als eerste

van een serie artikelen over het doel van de gezinsverzorging, haar werkterrein en verhouding tot andere vormen van Maatschappelijk werk hebben wij een beschouwing opgenomen van de heer dr Ch. J. M. Mol adviseur van de Centrale Raad voor de Gezinsverzorging.

Het ontwerp, dat de heer Mol bespreekt, de verzorging van een gezin met tbc.-patiënten, maakt momenteel een punt van discussie uit in de Centrale Raad.

samenwerking met georganiseerde t.b.c.-bestrijding, welke uiteraard nog nader geregeld zou moeten worden, vormt daarvoor zowel de basis als de voorwaarde. De van die zijde gebleken bereidheid tot die samenwerking werd dan ook ten zeerste op prijs gesteld en wetigt de verwachting, dat een bevredigend systeem daarvoor kan worden uitgewerkt. Het zal voor de Centrale Raad belangrijk zijn te ervaren of de organisaties der gezinsverzorging mede bereid zijn een oplossing voor dit probleem in deze richting te zoeken. Dat de behoefte aan een regeling bestaat is wel heel duidelijk gebleken uit suggesties ten deze, die van verschillende zijden de Raad bereikten. Daarom worden met bijzondere belangstelling de reacties naar aanleiding van dit concrete plan tegemoetgezien, zowel uit medische kringen als uit die van de gezondheidszorg en van het maatschappelijk werk, ten einde uit het daaruit voortvloeiend verder overleg tot een gezamenlijk standpunt te komen van alle in de Centrale Raad samenwerkende organisaties der gezinsverzorging.

Zou naar aanleiding hiervan besloten worden het tot nu toe ingenomen standpunt t.a.v. de gezinsverzorging in t.b.c.-gezinnen te wijzigen in die zin, dat op deze basis deze hulpverlening in de toekomst wel mogelijk zal zijn, dan zullen zich wellicht in den beginne hier en daar toch nog wel onvoorziene problemen en moeilijkheden voordoen; doch het lijdt geen twijfel, dat bij kennisgeving hiervan aan de centrale organisaties de weg zal gevonden worden om deze op te lossen in dezelfde goede geest, welke de besprekingen tot heden kenmerkte. Een geest, welke wederzijds geïnspireerd werd door het besef, dat een organisatie, welke ten doel heeft het gezin in alle moeilijke omstandigheden bij te staan, zeker niet de ogen mag sluiten, daar, waar die moeilijkheden een belemmering vormen voor een doeltreffende t.b.c.-bestrijding en waarvan de oplossing een voorwaarde is zowel voor het herstel van de t.b.c.-patiënten als voor het behoud en het welzijn hunner gezinnen.

Etten (N.-Br.), Sept. '51.

CHR. J. M. MOL, arts

Ook in sommige van onze afdelingen is dit onderwerp meer dan eens aan de orde geweest.

Begrijpelijk. De organisaties zijn verantwoordelijk voor een goede verzorging van de gezinnen, waarvan de huismoeder ziek is, ze zijn het evenwel in niet mindere mate voor het welzijn van de gezinsverzorgster, die in haar dienst is.

Kunnen deze beide vormen van verantwoordelijkheid met elkaar in overeenstemming worden gebracht wanneer het de verzorging van een gezin met tbc.-patiënten betreft? Wij stellen er veel prijs op het oordeel van onze lezers hierover te vernemen.

De ontwikkeling van de gezinsverzorging geschiedt in een snel tempo. Zeggen wij teveel, wanneer wij het vermoeden uitspreken dat er in 1952 nagenoeg geen afdeling van „Humanitas” meer zal zijn, die

niet op één of andere wijze nauw bij de gezinsverzorging ter hand genomen. Groter evenwel is het aantal, dat met andere organisaties gezamenlijk dit werk is begonnen.

Ook over deze organisatievormen, hun doeltreffendheid en gebreken, over de financiële perikelen en administratieve beslommeringen zullen in de eerstvolgende nummers van ons orgaan een aantal artikelen verschijnen. Mogen wij rekenen op de actieve belangstelling van onze lezers, d.w.z. op schriftelijke reacties, vooral wanneer U op grond van ervaring of overdenking meent, dat het in de artikelen gestelde onvolledig of onjuist is?

De beste wens, die wij de sectie gezinsverzorging bij haar eerste schreden in de openbaarheid van ons orgaan kunnen meegeven is de wens naar een vruchtbare gedachtenwisseling tussen de mensen van de praktijk.

M. DIJKSTRA.

SECTIE RECLASSERING

De sectie reclassering houdt dit jaar 4 regionale bijeenkomsten, speciaal bestemd voor de toezichthouders (en zij die het denken te worden) en voor andere leden, die met de reclassering in een of ander opzicht bemoeienis hebben. Willen de afdelingen alvast de volgende data noteren?

Noord- en Zuid-Holland (met uitzondering van 't Gooi): Zaterdag 17 November te Haarlem.

Limburg, Noord-Brabant en Zeeland:

Zondag 18 November te Oisterwijk.

Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel: Zondag 25 November te Zwolle.

Voor Gelderland, Utrecht en Het Gooi wordt datum en plaats nog nader bekend gemaakt.

Opgaven van deelname worden ingewacht bij de afdelingsbesturen, die tevens alle inlichtingen kunnen verstrekken.

M. DIJKSTRA

HUMANISTISCH THUISFRONT

NIEUWE RICHTING VOOR MILITAIRE TEHUIZEN

Scheppende arbeid staat in het middelpunt

Wie op een door-de-weekse avond ons militair tehuis in Amersfoort zou binnenstappen zou zich wellicht verwonderd afvragen waar die kaartende, biljartende en sjoelende militairen te vinden zijn, want u is toch in een militair tehuis, nietwaar? Ja, dat is inderdaad het geval, maar u bevindt zich in het eerste militaire tehuis van het Humanistisch Thuisfront en daar is dit Thuisfront met een geheel nieuwe aanpak begonnen. De sjoelbak, de biljartqueue, het kaartspel zijn vervangen door pottenbakkersschijf, tekenstift en andere attributen voor scheppende arbeid. Niet dat wij de genoemde spelen met een zekere minachting als ontspanning voor militairen van de hand wijzen, maar toch heeft de ervaring ons geleerd, dat de behoefte van de soldaat voor de besteding, van zijn vrije tijd naar iets anders uitgaat, dan naar hetgeen als regel in de andere militaire tehuizen wordt geboden.

De soldaat heeft in zijn vrije uren behoefte aan een redelijk tegenwicht, dat het gedisciplineerde leven in de kazerne nu eenmaal van hem eist. Aangepast aan dit verlangen en geleid door onze humanistische levensbeschouwing pogen wij in ons tehuis een positieve bijdrage te leveren in de vorming van de soldaat, mede, omdat wij de mens zien als schepper en behouder van geestelijke waarden. Uitgaande van dit beginsel streven wij er naar, dat onze militaire tehuizen een volkomen eigen karakter dragen. Daarom is het niet slechts de bedoeling, nieuwe militaire tehuizen te stichten — hoezeer daaraan behoefte is — maar ook nieuwe elementen in te voeren ten einde dit werk zo goed mogelijk tot zijn recht te laten komen.

Niet in de eerste plaats is dus het streven gericht op ontspanning in de alledaagse zin des woords, maar komt het clubwerk in het middelpunt te staan waar de scheppende arbeid — meestal op artistiek gebied — hoofdzaak is. De ontspanning staat dus niet als nummer 1 op ons programma. Wat echter niet wil zeggen, dat er niet voldoende aandacht aan besteed wordt.

In ons militair tehuis in Amersfoort hebben wij nu een jaar ervaring opgedaan. Het verheugende is, dat wij met deze nieuwe aanpak — een vorm, die nog enig is voor militaire tehuizen in Nederland — precies in de roos hebben geschoten. Op bescheiden wijze begonnen met een zaaltje voor ontspanning — dammen, schaken, kaarten, tafeltennis etc. — en twee andere zaaltjes, waarin onder deskundige leiding les werd gegeven in pottenbakken, boetseren, tekenen en schilderen, bleek al spoedig, dat het ontspanningszaaltje een armelijk bestaan leed, daarentegen de clubs zich in grote belangstelling mochten verheugen. Een en ander had tot gevolg, dat naar mogelijkheden werd gezocht en gelukkig werden gevonden om dit werk belangrijk uit te breiden.

Mochten wij tot nu toe in onze clubs een veertigtal militairen actief bezig zien,

in de komende winter zullen dit er stellig meer dan honderd zijn. De club voor boetseren en pottenbakken is wel het meest in trek, zelfs zo, dat wij twee cursussen per week moesten organiseren.

Daar vindt men naast de gewone soldaat ook de officier en de dokter uit het hospitaal bezig met groot enthousiasme en toewijding hun werkstukken te kneden en te vormen. Of men ze nu bezig ziet met het modeleren van een pulletje, een bonbonstel, het dodenmasker van Beethoven, dan wel met een of andere diervorm, allen werken er met overgave aan. Evenzo gebeurt dit op de teken- en schilderclub, waar niet alleen getekend wordt naar voorbeelden en modellen, maar ook naar eigen idee, waarbij men soms tot de meest aardige ontdekkingen komt. Jongens, die meenden geen aanleg voor tekenen te hebben, blijken na enige aanwijzingen van de tekenleraar toch in staat om iets wat goed lijkt op papier te kunnen zetten.

Aangemoedigd door het succes van de hiergenoemde clubs en op aandrang van de militairen zelf, was het besluit niet moeilijk om ook op ander gebied clubs in het leven te roepen. Zo zijn we dan kortgeleden gekomen tot het oprichten van een club voor houtsnijden en gietaarbouw en voor reclame- en étalagekunst. Deze laatste club werd opgericht met een tweeledig doel, nl. te voldoen aan de behoefte aan scheppende arbeid en daarnaast om de vakbekwaamheid te bevorderen, omdat bleek, dat een aantal militairen in het burgerleven hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings met het reclamevak te maken hadden en nu in hun diensttijd kennis en vaardigheid wensten te verrijken of te onderhouden.

In voorbereiding zijn dan verder nog een club voor leerbewerking, smyrnawerk, natuurstudie en bij voldoende belangstelling een gramfoonplatenclub, waar onder deskundige leiding gesprekken zullen plaatsvinden over klassieke en moderne muziek met de mogelijkheid tot het gezamenlijk bezoeken van concerten en uitvoeringen en tot actieve muziekbeoefening.

Naast dit clubwerk wordt er aandacht besteed aan hen die rustig willen lezen of studeren, door het beschikbaar stellen van een studiezaaltje met een kleine maar

goede bibliotheek of door het verstrekken van adressen van burgers die deze gelegenheid bieden.

Ten slotte wat de ontspanning betreft schreven wij reeds, dat dit door de belangstelling voor het clubwerk op de tweede plaats is gekomen. Dat betekent niet, dat wij geen gewillig oor hebben voor de werkelijke behoeften die er op dit gebied onder militairen bestaan.

Hierdoor wordt het mogelijk, ontspanningsavonden te organiseren die afgestemd zijn op de wensen van de soldaten, waardoor bij voorbaat vaststaat, dat deze avonden de nodige belangstelling zullen trekken.

Naar onze mening is bij het oplossen van het vraagstuk van de vrije-tijdsbesteding met het werkelijk behoefte-element, zowel in de dienst zelf als in de bestaande militaire tehuizen te weinig rekening gehouden, waardoor de belangstelling van de militairen wel eens te wensen overlaat.

Wat het Humanistisch Thuisfront in Amersfoort is begonnen verdient daarom de belangstelling en de steun van overheid en burgerij, omdat deze nieuwe richting, die de vorm is waardoor de drang naar scheppende arbeid, in ieder mens aanwezig, tot verdere ontplooiing gebracht kan worden.

J. A. TERLINGEN

EEN BELANGRIJK RAPPORT¹⁾

De kleuter en de kinderrechter

De ondertitel van dit artikel houdt eigenlijk een suggestie in en wel deze: dat er enig verband zou bestaan tussen een kleuter en een kinderrechter. In feite is dat ook zo. Wist u, lezer, dat het sedert het jaar 1905 in Nederland mogelijk is, dat een officier van Justitie een baby kan dagvaarden om voor de rechter te verschijnen, wanneer althans deze baby een strafbaar feit heeft gepleegd?

Natuurlijk, ik geef toe, er zit enige overdrijving in deze stelling, die overigens theoretisch volkomen juist is. Het huidige kinderstrafrecht, dat dateert van het jaar 1905 (in 1901 werden de Kinderwetten aangenomen, maar pas ingevoerd in het jaar 1905), kent namelijk naar beneden geen leeftijdsgrens. Naar boven is die grens er wel.

Volgens het Strafrecht is iemand meerderjarig op 18-jarige leeftijd; d.w.z. pleegt een boven-18-jarige een strafbaar feit, dan zal hij worden berecht door de rechter voor de volwassenen en niet meer door de kinderrechter.

Echter — en dit nogmaals — naar beneden is er geen grens en dus kan het voorkomen — en het is voorgekomen — dat een heel jong kind, hetwelk een strafbaar feit heeft gepleegd, voor de rechter wordt gedaagd en door de rechter wordt veroordeeld.

Niet altijd is dit zo geweest. In 1886, toen het Wetboek voor Strafrecht werd veranderd, werd de bepaling ingevoegd, dat een kind beneden de 10 jaar nimmer strafrechtelijk kon worden vervolgd en dat voor een kind in de leeftijd van 10—14 jaar moest worden vastgesteld of dat kind had gehandeld „met of zonder oordeel des onderscheids”.

Bij het Kinderstrafrecht van 1901 is deze bepaling vervallen en derhalve zou het kunnen gebeuren, dat een kinderrechter recht zou moeten spreken over een kleuter.

Met opzet overdreef ik een weinig door te spreken over berechting van een kleuter, maar laat ik dan toch mogen vaststellen, dat ik, toen ik kwam te werken in het Rijksopvoedingsgesticht „De Kruisberg” te Doetinchem, daar heel jonge jongens aantrof — bedriegt mijn geheugen me niet, dan was de jongste ongeveer 8 jaar oud — die daar door de rechter, doordat de knapen zich aan een misdrijf hadden schuldig gemaakt, waren geplaatsd.

Natuurlijk, 1914 ligt al weer 37 jaar achter ons, maar in het belangrijke rapport, waaraan hieronder aandacht zal worden besteed, worden gegevens gepubliceerd van het Centraal Bureau voor de Statistiek, waaruit blijkt, dat in 1938 nog 98 kinderen *beneden de 10 jaar* door de kinderrechter werden schuldig verklaard aan het plegen van een strafbaar feit. In 1949 bedroeg dit aantal nog altijd 66 en jammer genoeg wordt niet vermeld, hoe oud precies de jongste schuldig-verklaarde op de dag van veroordeling was, welke veroordeling begrijpelijkerwijs altijd nog enige maanden ligt na het plegen van het strafbare feit.

Ten opzichte van deze kinderen werd derhalve uitgesproken, ondanks de zeer jonge leeftijd der kinderen, dat er *schuld* was in de juridische betekenis van het woord.

In de kringen der kinderbeschermers is aan deze kwestie sedert het jaar 1930 grote aandacht besteed en vandaar, dat dit vraagstuk ook behandeld is door de commissie die bij besluit van de minister van Justitie van 11 Februari 1948 werd ingesteld en welke commissie de opdracht kreeg, „de minister van Justitie

¹⁾ Rapport van de Commissie voor het Rijkstucht en Opvoedingswezen.

van advies te dienen over de vraag, in welke richting het Rijks tucht- en opvoedingswezen en in verband daarmee het Kinderstrafrecht zich zullen moeten ontwikkelen”.

Korte tijd geleden is het uitvoerige rapport van deze commissie, hetwelk werd verzorgd door de Landsdrukkerij, verschenen.

Voorzitter van deze commissie was de zeer bekwame en deskundige voorzitter van de Nationale Federatie voor Kinderbescherming, mr J. Overwater, terwijl we als leden aantreffen: jkvr. mr C. W. I. Wittewaal van Stoetwegen, mr W. H. Ariëns, prof. mr I. A. Diepenhorst, mr L. A. Donker, mr B. H. Kazemier, mr P. W. van Lindonk, de heer D. Q. R. Mulock Houwer en prof. dr J. Th. Rutten.

Deze laatste trad af als lid toen hij werd benoemd tot minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, terwijl de heer Van Lindonk, toen hij de functie van hoofd van de zevende afdeling van het ministerie van Justitie verwisselde voor die van directeur van „Neerbosch”, werd vervangen door zijn opvolger aan de zevende afdeling, mr J. H. J. Schouten.

Secretaris van de commissie was de heer mr H. G. Ubbink.

Uit de samenstelling van deze commissie blijkt wel, dat alle levensbeschouwingen vertegenwoordigd waren en dat erkende deskundigen aan de samenstelling van dit rapport hebben meegewerkt.

Het vraagstuk van de leeftijdsgrens is, zo merkten wij reeds op, ook in beschouwing genomen.

Indertijd zijn verschillende suggesties ten opzichte van deze leeftijdsgrens gedaan. De oud-kinderrechter van Rotterdam, tevens oud-voorzitter van „Honderloo” en oud-voorzitter van de Nederlandse Bond tot Kinderbescherming, mr H. de Bie, die door ieder gewaardeerd wordt om zijn grote bekwaamheid en nimmer verdacht is van extremistische neigingen, verdedigde, jaren geleden, de gedachte: de leeftijdsgrens worde gesteld op 16 jaar.

Er waren er toen, die de grens van 16 jaar te hoog en ook die de grens nog te laag vonden en pleitten voor 18 jaar.

En — zo zal de ongeduldige lezer vragen — welk antwoord geeft nu deze commissie? Laat ik het eerlijk vaststellen, het antwoord dat de commissie geeft, heeft mij zeer teleurgesteld. De commissie komt tot de conclusie: (pagina 7 van haar rapport) *strafvervolgning wettelijk uit te sluiten ten aanzien van alle kinderen die ten tijde van het begaan van het strafbare feit de leeftijd van 12 jaren nog niet hebben bereikt.*

Natuurlijk, ik begrijp, en het staat duidelijk te lezen in het verslag, dit voorstel is een *compromis-voorstel*.

In de commissie hebben verschillende opvattingen met elkaar gebotst en uiteindelijk is dit voorstel uit de bus gekomen.

„Hoewel de commissie eenstemmig van oordeel was” — zo lezen we op pagina 7 van het rapport — „dat strafvervolgning van jeugdige kinderen tot de uiterste mogelijkheid behoort te worden voorkomen, kon zij geen volkomen eenstemmigheid bereiken over de vraag, of een leeftijdsgrens behoort te worden gesteld en waar, bij bevestigende beantwoording, deze grens zou moeten liggen. Twee leden van de commissie achtten het juister, geen leeftijdsgrens te stellen. Een dier leden was van oordeel, dat, wilde men hiertoe toch overgaan, in dat geval de grens lager gesteld zou moeten worden dan 12 jaar, zulks op grond van dogmatische als practische overwegingen. De bedoelde leden gevoelden echter niet de behoefte, van hun afwijkend gevoelen in een afzonderlijke nota te doen blijken.

Aan de andere kant hebben ook de leden die van oordeel waren dat de leeftijdsgrens hoger dan 12 jaar behoorde te worden gesteld, afgezien van het opstellen van een afzonderlijke nota.”

Dit uitvoerige citaat spreekt — menen we — duidelijke taal.

We zijn teleurgesteld, zo merkten we op, door dit compromis-voorstel.

Als amendement, hopen we, zal, wanneer de minister van Justitie het voor-

stel van de commissie overneemt, worden voorgesteld deze leeftijd te bepalen op 14 jaar.

Volledigheidshalve dient nog te worden vermeld, dat deze commissie voorstelt, voor de 12- en 13-jarigen de oplegging van bepaalde straffen — waarover straks meer — uit te sluiten.

Hoezeer we dit voorstel ook toejuichen, bij de voorstellen van de commissie blijft het mogelijk, een 12-jarige te veroordelen bijv. wegens schuldhealing. Met de commissie ben ik het volkomen eens, als ze ergens zegt (pagina 6), „dat niet de leeftijd in jaren beslissend mag zijn, doch het ontwikkelingsniveau van het kind, terwijl bovendien, gelijk reeds is opgemerkt, de structuur van het strafbare feit betekenis heeft”.

Welnu, ik stel aan deze commissie van zeer deskundigen de ernstige vraag: is het niet zo, dat het ontwikkelingsniveau van het 12-jarig kind dat voor de kinderrechtster terecht staat, veelal ligt beneden het ontwikkelingsniveau van de 12-jarige? Is het niet juist, dat het percentage debielen en zwakbegaafden, van de kinderen die voor de kinderrechtster verschijnen, ook naar uw mening hoog ligt?

Jammer genoeg moet ik bekennen, niet over voldoende cijfers te kunnen beschikken om de vragen die ik stel, afdoende bewijskracht te kunnen verlenen, maar ik meen toch nog altijd wel enige ervaring op dit gebied te hebben en op grond van deze ervaring durf ik de stelling te poneren, dat het voor de bedoelde 12-jarigen onmogelijk is, de structuur van het strafbare feit — in casu de schuldhealing — te doorzien.

Laat men nu niet zeggen dat het in de praktijk wel meevalt. De kinderrechtster handelen met meer dan voldoende oordeel des onderscheids.

Deze veronderstelling zou er ook moeten kunnen zijn, maar de commissie wijst deze veronderstelling af. Zij zelf is niet gerust. Immers zij zegt: (pagina 6) „... dat sinds 1905 tot heden toe herhaaldelijk zeer jeugdige kinderen, die stellig niet toerekeningsvatbaar waren in de zin der wet, niettemin veroordeeld

werden. Deze praktijk gaf de minister van Justitie in 1934 aanleiding tot een circulaire aan het Openbaar Ministerie, waarin hij met klem wees op de wenselijkheid om ten aanzien van zeer jeugdige wetsovertreders bij voorkeur de niet-strafrechtelijke weg te bewandelen. Uitwerking van enige betekenis heeft deze circulaire nauwelijks gehad. Veroordeling van zeer jeugdige kinderen tot principale tuchtschoolstraf, zelfs onvoorwaardelijk, bleef geregeld voorkomen, hoewel in de juridische en de kinderschermingspers daartegen krachtig stelling werd genomen.

De commissie acht het dringend nodig, dat thans op dit punt klaarheid ontsta, opdat vermeden worde een herhaling van 1901. De nieuwe wet moet duidelijk laten blijken, waar men aan toe is als een kind een strafbaar feit heeft gepleegd.”

Inderdaad, de commissie spreekt duidelijke taal, maar toch blijf ik vrezen, dat ook deze commissie niet zal worden verstaan en vandaar dat ik blijf aandringen, de leeftijdsgrens zij 14 jaar.

Of ik dan geheel gerust ben? Neen, ook dan niet; met verschillende leden van de commissie wens ik in de richting te sturen van het bewandelen van de niet-strafrechtelijke weg, maar er dient rekening te worden gehouden met de realiteit, dat bepaalde opvattingen lange tijd nodig hebben om door te dringen. Volkomen begrijp ik, dat een compromis aanvaard moet worden, maar ten derde male, laat dit compromis zijn: de leeftijdsgrens zij 14 jaar.

Het zeer belangrijke rapport van deze commissie eist en verdient meer bespreking. Ik hoop, dat de lezers van dit orgaan ook de uiteenzettingen in een volgend nummer zullen willen volgen en mag ik de afdelingsbesturen van „Humanitas” deze gedachte op het hart binden: Laat voor uw leden die bij het werk van de kinderscherming zijn betrokken, dit zeer belangrijke rapport door een deskundige toelichten en onder zijn of haar leiding bespreken.

Intussen, lezers, tot een volgende keer.

P. C. FABER

KINDERUITZENDING

(Vervolg)

Omdat de Landelijke Commissie Kinderuitzending het met de bezwaren van de afdeling Rhenen, zoals u deze in het vorige nummer hebt kunnen lezen, niet geheel eens was, beloofden wij, hier nader op terug te komen.

De kinderuitzending van dit jaar zit er op en misschien zou ik kunnen volstaan met het publiceren van een aantal brieven, zowel van ouders en kinderen, als van „pleegouders”, ten bewijze, dat de afdeling Rhenen de zaak toch wel wat somber inzag. Misschien ook zou ik kunnen verwijzen naar het rapport dat over dit werk zal verschijnen en waaruit zal blijken, dat in geen der ontvangende afdelingen de moeilijkheden die de heer E. Klootwijk voorzag, zich hebben voorgedaan. Maar ik wil hierop niet vooruitlopen.

Bovendien lijkt het mij juist, u te vertellen wat ook tijdens de voorbereiding van het werk de commissie tot de overtuiging bracht, dat de bezwaren van de afdeling Rhenen niet ter zake dienden te staan. Bij het uitzoeken van de voor de uitzending in aanmerking komende kinderen was een eerste vereiste, dat men zich afvroeg: „kan dit kind veertien dagen naar een pleeggezin, zo, dat men redelijkerwijs kan aannemen, dat zich geen gedragsmoeilijkheden zullen voordoen?”

Natuurlijk waren het geen engeltjes die we uitzonden en kon men niet alles voorzien, maar de tegenstelling zoals Rhenen ons die schildert, nl. die van het vandalistisch ingestelde, ongemaniëerde, sexueel bedorven, ruwe stadskind en dat van het rustige, veel onschuldiger plattelandskind, is, naar ik meen, toch wel overdreven. Zoals ik al vermeldde: de kinderen werden zorgvuldig uitgekozen.

Dit hield ook in, dat geesteszwakke,

lichamelijk afwijkende kinderen of kinderen met gedragsmoeilijkheden, voor zover men dit tevoren kon beoordelen, niet in aanmerking kwamen.

De commissie weet, dat er groepen kinderen zijn wier sociale omstandigheden van dien aard zijn, dat een vacantie buiten alleszins gewenst ware, doch wier milieu hun niet dat minimum aan manieren en aanpassingsvermogen bijbracht dat men nodig achtte, wilde een verblijf in pleeggezinnen een redelijke kans van slagen hebben. Voor deze kinderen is een verblijf in groepsverband met deskundige leiding ter plaatse, ook naar het oordeel van de commissie, het meest aangewezen. Zij acht zelfs voor het doorbrengen van de nacht het verblijf in een pleeggezin minder geschikt.

Het spijt mij genoeg, dat wij er dit jaar niet in slaagden, voor deze categorie kinderen iets te doen. Heb ik echter de bezwaren van de heer Klootwijk goed begrepen, dan waren het juist die kinderen die hij voor ogen had.

Verder ben ik het met de heer Klootwijk eens, dat een verblijf op een boerderij — ook voor een aantal van de kinderen die wij wel uitzonden — vaak het meest ideale zou zijn.

Er zijn veel gezinnen die, hetzij door gebrek aan ruimte, hetzij door de drukke bezigheden van de huisvrouw die geen hulp, maar wel een druk gezin heeft, niet tot de opnemings van een kind konden overgaan. Deze bezwaren eerbiedigen wij: De beslissing hieromtrent berust bij het gezin.

Het was echter mijn bedoeling, u te laten zien, dat het „type kind”, om het nu maar eens zo te noemen, in de bezwaren tegen de opnemings niet die rol hoefde te spelen die de heer Klootwijk hem toedacht.

De praktijk van dit jaar heeft ons in die mening gestaafd.

D. RIJZ